

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 5. decembra 2019*

„Predhodno odločanje – Varstvo potrošnikov – Direktiva 2011/83/EU – Pravice potrošnikov – Člen 2(1) – Pojem ‚potrošnik‘ – Člen 3(1) – Pogodba, sklenjena med trgovcem in potrošnikom – Pogodba o dobavi daljinskega ogrevanja – Člen 27 – Nenaročeno blago ali storitve – Direktiva 2005/29/ES – Nepoštena poslovne prakse podjetij v razmerju do potrošnikov na notranjem trgu – Člen 5 – Prepoved nepoštenih praks – Priloga I – Nenaročeno blago ali storitve – Nacionalna ureditev, ki od vsakega lastnika stanovanja v zgradbi v etažni lastnini, priključeni na omrežje za daljinsko ogrevanje, zahteva, da prispeva k stroškom porabe toplotne energije skupnih delov in notranje napeljave zgradbe – Energetska učinkovitost – Direktiva 2006/32/ES – Člen 13(2) – Direktiva 2012/27/EU – Člen 10(1) – Informacije v zvezi z obračunavanjem – Nacionalna ureditev, ki določa, da se v zgradbi v etažni lastnini obračuni v zvezi s porabo toplotne energije iz notranje napeljave za vsakega lastnika stanovanja v stavbi določijo sorazmerno z ogrevano prostornino njegovega stanovanja“

V združenih zadevah C-708/17 in C-725/17,

katerih predmet sta predloga za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki sta ju vložili Rayonen sad Asenovgrad (okrožno sodišče v Asenovgradu, Bolgarija) (C-708/17) in Sofijski rayonen sad (okrožno sodišče v Sofiji, Bolgarija) (C-725/17) z odločbama z dne 6. decembra 2017 in z dne 5. decembra 2017, ki sta na Sodišče prispeli 19. decembra 2017 in 27. decembra 2017, v postopkih

„EVN Bulgaria Toplofikatsia“ EAD

proti

Nikolini Stefanovi Dimitrovi (C-708/17)

in

„Toplofikatsia Sofia“ EAD

proti

Mitku Simeonovu Dimitrovu (C-725/17),

ob udeležbi

„Termokomplekt“ OOD,

* Jezik postopka: bolgarščina.

SODIŠČE (četrti senat),

sestavi M. Vilaras, predsednik senata, S. Rodin, D. Šváby, (poročevalec), K. Jürimäe in N. Piçarra, sodniki,

generalni pravobranilec: H. Saugmandsgaard Øe,

sodna tajnica: C. Strömholm, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 12. decembra 2018,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za „EVN Bulgaria Toplofikatsia“ EAD S. Radev in S. Popov, agenta,
- za „Toplofikatsia Sofia“ EAD S. Chakalski, I. Epitropov in V. Ivanov, agenti,
- za N. S. Dimitrovo S. Memtsov in D. Dekov, advokata,
- za litovsko vlado G. Taluntytė, J. Prasauskienė in D. Kriauciūnas, agenti,
- za Evropsko komisijo N. Ruiz Garcíá, K. Talabér-Ritz in N. Nikolova, agenti,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 30. aprila 2019

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predloga za sprejetje predhodne odločbe se nanašata na razlago Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2005/29/ES z dne 11. maja 2005 o nepoštenih poslovnih praksah podjetij v razmerju do potrošnikov na notranjem trgu ter o spremembi Direktive Sveta 84/450/EGS, direktiv Evropskega parlamenta in Sveta 97/7/ES, 98/27/ES in 2002/65/ES ter Uredbe (ES) št. 2006/2004 Evropskega parlamenta in Sveta (Direktiva o nepoštenih poslovnih praksah) (UL 2005, L 149, str. 22), člena 13(2) Direktive 2006/32/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2006 o učinkovitosti rabe končne energije in o energetskih storitvah ter o razveljavitvi Direktive Sveta 93/76/EGS (UL 2006, L 114, str. 64), členov 5 in 27 Direktive 2011/83/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 o pravicah potrošnikov, spremembi Direktive Sveta 93/13/EGS in Direktive 1999/44/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive Sveta 85/577/EGS in Direktive 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta (UL 2011, L 304, str. 64) ter člena 10(1) Direktive 2012/27/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o energetski učinkovitosti, spremembi direktiv 2009/125/ES in 2010/30/EU ter razveljavitvi direktiv 2004/8/ES in 2006/32/ES (UL 2012, L 315, str. 1).
- 2 Ta predloga sta bila vložena v okviru dveh sporov, in sicer prvi med družbo „EVN Bulgaria Toplofikatsia“ EAD (v nadaljevanju: EVN) in Nikolino Stefanovo Dimitrovo (C-708/17) in drugi med družbo „Toplofikatsia Sofia“ EAD in Mitkom Simeonovim Dimitrovim (C-725/18) zaradi zahtevkov za plačilo računov za porabo toplotne energije notranje napeljave zgradb v etažni lastnini.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 2005/29

- 3 Člen 3(2) Direktive 2005/29 določa:

„Ta direktiva ne posega v pogodbeno pravo in zlasti ne posega v predpise o veljavnosti, sklenitvi ali učinkih pogodb.“

- 4 Člen 5 te direktive določa:

„1. Nepoštene poslovne prakse so prepovedane.

[...]

5. Priloga I vsebuje seznam poslovnih praks, ki se v vseh okoliščinah štejejo za nepoštene. [...]"

- 5 Priloga I k navedeni direktivi, naslovljena „Poslovne prakse, ki veljajo v vseh okoliščinah za nepoštene“, vsebuje naslednji odlomek:

„Agresivne poslovne prakse

[...]

29. Zahtevati takojšnje ali odloženo plačilo za izdelke ali vračilo ali hrambo izdelkov, ki jih je dobavil trgovec, vendar jih potrošnik ni naročil, razen če ni izdelek zamenjava, dobavljena v skladu s členom 7(3) Direktive 97/7/ES [Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 1997 o varstvu potrošnikov glede sklepanja pogodb pri prodaji na daljavo (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 3, str. 319)] (nenaročeno blago ali storitve).“

Direktiva 2011/83

- 6 V uvodnih izjavah 14 in 60 Direktive 2011/83 je navedeno:

„(14) Ta direktiva glede elementov pogodbenega prava, ki v njej niso urejeni, ne bi smela vplivati na nacionalno pravo na področju pogodbenega prava. Zato ta direktiva ne bi smela posegati v nacionalno pravo, ki ureja na primer sklenitev ali veljavnost pogodbe (na primer v primeru odsotnosti soglasja). Podobno ta direktiva ne bi smela vplivati na nacionalno pravo v zvezi s splošnimi pogodbenimi pravnimi sredstvi, pravili na področju javne gospodarske ureditve, na primer pravili glede pretiranih ali oderuških cen in pravili glede neetičnih pravnih poslov.

[...]

(60) Ker so bili z Direktivo [2005/29] prepovedani nenaročeno blago ali storitve, sestavljeni iz nenaročene dobave blaga ali opravljanja storitev potrošnikom, vendar v zvezi s tem v direktivi ni bilo predpisano nobeno pogodbeno pravno sredstvo, je treba v to direktivo vnesti pogodbeno pravno sredstvo za oprostitev potrošnika obveznosti kakršnega koli plačila za takšno dobavo nenaročene blaga ali izvedbo nenarocenih storitev.“

7 Člen 2 te direktive, naslovljen „Opredelitev pojmov“, določa:

„V tej direktivi se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

1. ‚potrošnik‘ pomeni vsako fizično osebo, ki v pogodbah, zajetih s to direktivo, deluje za namene, ki so zunaj njene trgovske, poslovne, obrtne ali poklicne dejavnosti;

[...]“

8 Člen 3 navedene direktive določa:

„1. Ta direktiva se uporablja za kakršno koli pogodbo, sklenjeno med trgovcem in potrošnikom, pod pogoji in v obsegu, določenimi v njenih določbah. Uporablja se tudi za pogodbe za dobavo vode, plina, električne energije ali daljinskega ogrevanja, vključno s strani javnih ponudnikov, kadar ta dobava poteka na pogodbeni podlagi.

[...]

5. Ta direktiva ne vpliva na nacionalno splošno pogodbeno pravo, kot so pravila o veljavnosti, obličnosti ali učinku pogodbe, v kolikor vidiki splošnega pogodbenega prava niso urejeni s to direktivo.

[...]“

9 Člen 27 iste direktive, naslovljen „Nenaročeno blago ali storitve“, določa:

„Potrošnik je oproščen obveznosti zagotoviti kakršno koli plačilo v primeru nenaročene dobave blaga, vode, plina, električne energije, daljinskega ogrevanja ali digitalne vsebine ali nenaročene izvedbe storitev, prepovedane v skladu s členom 5(5) in točko 29 Priloge I k Direktivi [2005/29]. Če se v takšnih primerih potrošnik na takšno nenaročeno dobavo blaga ali nenaročeno izvedbo storitev ne odzove, to ne pomeni, da je vanjo privolil.“

10 Člen 28(2) Direktive 2011/83 določa, da se „[d]oločbe te direktive uporabljajo za pogodbe, sklenjene po 13. juniju 2014“.

Direktiva 2006/32

11 V uvodnih izjavah 1, 12, 20 in 29 Direktive 2006/32 je navedeno:

„(1) V Skupnosti obstaja potreba po izboljšanju učinkovitosti rabe končne energije, uravnavati povpraševanje po energiji in spodbujati proizvodnjo iz obnovljivih virov energije, saj je kratkoročno do srednjeročno razmeroma malo možnosti za kakršno koli drugo vplivanje na pogoje oskrbe z energijo in distribucije tako z vzpostavitvijo novih zmogljivosti ali z izboljšanjem prenosa in distribucije. Ta direktiva tako prispeva k bolj zanesljivi oskrbi.

[...]

(12) Ta direktiva od držav članic zahteva ukrepanje z izpolnjevanjem njenih ciljev, ki so odvisni od učinkov teh ukrepov na končne porabnike energije. Končni izid ukrepov držav članic je tako odvisen od množice zunanjih dejavnikov, ki vplivajo na obnašanje porabnikov pri rabi energije in njihove pripravljenosti, da uporabljajo metode varčevanja z energijo in energetske varčne naprave.

Torej, tudi če se države članice obvežejo, da se bodo potrudile doseči 9 % ciljno vrednost, so nacionalni energetske varčevalni cilji le okvirne narave in za države članice ne predstavljajo pravno zavezujoče obveznosti.

[...]

- (20) Distributerji energije, sistemski operaterji distribucijskega omrežja in podjetja za maloprodajo energije lahko izboljšajo učinkovito rabo energije v Skupnosti, če tržijo energetske storitve, ki vključujejo učinkovito rabo končne energije, na primer notranjo toplotno ugodje, toplo sanitarno vodo, hlajenje, proizvodnjo izdelkov, razsvetlavo in gonilno silo. Večanje dobička za distributerje energije, sistemske operaterje distribucijskega omrežja in podjetja za maloprodajo energije tako postane tesneje povezano s prodajo energetskih storitev čim več odjemalcem, namesto prodaje čim več energije vsakemu odjemalcu. Države članice bi si morale prizadevati, da se izogonejo vsakršnemu izkrivljanju konkurence na tem področju in s tem zagotoviti enake pogoje za vse dobavitelje energetskih storitev; to nalogo pa lahko prenesejo na nacionalni regulativni organ.

[...]

- (29) Da bi lahko končni porabniki sprejemali bolj informirane odločitve v zvezi z njihovo porabo energije, bi jim bilo treba zagotoviti primerno količino informacij o tem in druge ustrezne informacije, kakršne so informacije o dostopnih ukrepih za izboljšanje energetske učinkovitosti, o primerjalnih diagramih porabe končnih porabnikov ali nepristranskih tehničnih specifikacijah za opremo, ki rabi energijo, ki lahko vključuje opremo „Faktor štiri“, ali podobno opremo. [...]

[...]“

12 Člen 1 te direktive določa:

„Namen te direktive je povečati gospodarno izboljšanje učinkovite rabe končne energije v državah članicah z:

- (a) zagotavljanjem potrebnih okvirnih ciljev kakor tudi mehanizmov, spodbud ter institucionalnih, finančnih in pravnih okvirov za odstranitev obstoječih tržnih ovir in nepopolnosti, ki preprečujejo učinkovito rabo končne energije;
- (b) ustvarjanjem pogojev za razvoj in spodbujanje trga energetskih storitev in za zagotavljanje drugih ukrepov za izboljšanje energetske učinkovitosti za končne porabnike.“

13 Člen 13(1) in (2) navedene direktive določa:

„1. Države članice zagotovijo, v mejah tehnične izvedljivosti, finančne sprejemljivosti in sorazmerno z morebitnimi prihranki energije, da imajo končni odjemalci električne energije, zemeljskega plina, daljinskega ogrevanja in/ali hlajenja in tople sanitarne vode na voljo individualne števec po konkurenčnih cenah, ki natančno prikazujejo dejansko količino porabljene energije končnega odjemalca in podajo dejanski čas njene porabe.

Ko se obstoječi števec zamenja, je treba vedno zagotoviti individualni števec po konkurenčni ceni, razen če je to tehnično neizvedljivo ali cenovno neučinkovito glede na ocenjene možne dolgoročne prihranke. Individualne števec po konkurenčni ceni je treba vedno zagotoviti, ko se naredi novo napeljavo na novi stavbi ali pri večji obnovi stavbe, kakor je določeno v Direktivi 2002/91/ES [Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2002 o energetske učinkovitosti stavb (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 3, zvezek 40, str. 109)].

2. Države članice zagotovijo, da obračunavanje, ki ga opravijo distributerji energije, sistemski operaterji distribucijskega omrežja in podjetja za maloprodajo energije, po potrebi, temelji na dejanski porabi energije in je v jasni in razumljivi obliki. Končni odjemalci dobijo poleg obračuna na voljo ustrezne informacije o celovitem prikazu tekočih stroškov za porabljeno energijo. Obračun na podlagi dejanske porabe se izvaja dovolj pogosto, da lahko odjemalci uravnavajo svojo porabo energije.“

- 14 Direktiva 2006/32 je bila na podlagi člena 27 Direktive 2012/27 razveljavljena z učinkom od 5. junija 2014, razen nekaterih izjem.

Direktiva 2012/27

- 15 V uvodnih izjavah 8 in 20 Direktive 2012/27 je navedeno:

„(8) Komisija je 8. marca 2011 sprejela sporočilo o načrtu za energetske učinkovitosti 2011. To sporočilo potrjuje, da Unija ne uresničuje svojega cilja povečanja energetske učinkovitosti. Cilj se ne izpolnjuje kljub napredku pri nacionalnih politikah za energetske učinkovitosti, določenih v prvih nacionalnih akcijskih načrtih za energetske učinkovitosti, ki so jih za izpolnitev zahteve Direktive [2006/32] predložile države članice. Tudi prva analiza drugih akcijskih načrtov potrjuje, da Unija ni na pravi poti. Za odpravo tega stanja je v načrtu za energetske učinkovitosti 2011 določena vrsta politik in ukrepov za energetske učinkovitosti, ki zadevajo celotno energetske verigo, vključno s proizvodnjo, prenosom in distribucijo energije, vodilno vlogo javnega sektorja pri energetske učinkovitosti, stavbami in napravami, industrijo ter potrebo po krepitvi vloge končnih odjemalcev pri obvladovanju lastne porabe energije. [...]

[...]

(20) Ocena o možnosti uvedbe sistema „belega certifikata“ na ravni Unije je pokazala, da bi se s takšnim sistemom v sedanjih okoliščinah ustvarili čezmerni upravni stroški ter da obstaja tveganje, da bi se prihranek energije skoncentriral v nekaterih državah članicah in ne bi bil dosežen po vsej Uniji. Cilj takega sistema na ravni Unije bi lahko vsaj v tej fazi bolje dosegli z nacionalnimi sistemi obveznosti energetske učinkovitosti za javne energetske službe ali drugimi alternativnimi ukrepi politike, ki bi zagotovili enak prihranek energije. Primerno je, da se raven ciljev takšnih sistemov določi v skupnem okviru na ravni Unije, hkrati pa se državam članicam zagotovi zadostna prožnost, da lahko v celoti upoštevajo nacionalno organizacijo udeležencev na trgu, posebno okolje energetskega sektorja in navade končnih odjemalcev. Skupni okvir bi moral javnim energetske službam omogočiti, da energetske storitve ponujajo vsem končnim odjemalcem, ne le odjemalcem, katerim prodajajo energijo. Tako se izboljša konkurenca na energetske trgu, saj lahko javne energetske službe s ponudbo dodatnih energetske storitev zagotovijo, da se njihov produkt loči od drugih. Skupni okvir bi moral državam članicam omogočiti, da v svoj nacionalni sistem vključijo zahteve, ki so namenjene izpolnitvi socialnih ciljev, s čimer bi se zlasti zagotovilo, da večja energetske učinkovitosti koristi tudi ranljivim odjemalcem. Države članice bi morale na podlagi objektivnih in nediskriminatornih meril določiti, za katere distributerje energije ali podjetja za maloprodajo energije bi morala veljati obveznost, da dosežejo cilj prihranka končne energije iz te direktive.

[...]“

- 16 Člen 1(1) Direktive 2012/27 določa:

„Ta direktiva določa skupni okvir ukrepov za spodbujanje energetske učinkovitosti v Uniji, da se zagotovi izpolnitev krovnega cilja Unije za 20-odstotno povečanje energetske učinkovitosti do leta 2020 in zasnuje možnost dodatnega izboljšanja energetske učinkovitosti po tem letu.

Določa pravila, s katerimi naj bi se odpravile ovire na energetske trgu in pomanjkljivosti trga, ki ovirajo učinkovitost pri oskrbi z energijo in rabi energije, pa tudi, da je treba opredeliti okvirne nacionalne cilje povečanja energetske učinkovitosti za leto 2020.“

17 Člen 9 te direktive določa:

„1. Države članice v mejah tehnične izvedljivosti, finančne sprejemljivosti in sorazmerno z morebitnimi prihranki energije zagotovijo, da imajo končni odjemalci električne energije, zemeljskega plina, daljinskega ogrevanja, daljinskega hlajenja in tople sanitarne vode na voljo individualne števec po konkurenčnih cenah, ki natančno prikazujejo dejansko količino porabljenе energije končnega odjemalca in informacije o dejanskem času njene porabe.

[...]

3. Če se stavba pri ogrevanju in hlajenju ali pri dobavi tople vode oskrbuje iz omrežja za daljinsko ogrevanje ali iz centralnega vira, ki oskrbuje več stavb, se toplotni števec ali števec za toplo vodo namesti na toplotni izmenjevalnik ali na mesto oddaje.

V večstanovanjskih in večnamenskih stavbah, ki imajo centralni vir ogrevanja/hlajenja ali so oskrbovane iz omrežja za daljinsko ogrevanje ali iz centralnega vira, ki oskrbuje več stavb, se do 31. decembra 2016 za merjenje porabe toplote ali hlajenja ali tople vode v vsaki posamezni enoti, če je to tehnično izvedljivo in stroškovno učinkovito, namestijo tudi individualni števec porabe. Če uporaba individualnih števecov pri merjenju ogrevanja ni tehnično izvedljiva ali stroškovno učinkovita, se uporabijo individualni delilniki stroškov ogrevanja za merjenje porabe toplote na posameznem radiatorju, razen če zadevna država članica izkaže, da namestitev tovrstnih delilnikov stroškov ogrevanja ne bi bila stroškovno učinkovita. V teh primerih se lahko razmisli o alternativnih stroškovno učinkovitih načinih merjenja porabe toplote.

Kadar se večstanovanjske stavbe oskrbujejo z daljinskim ogrevanjem ali hlajenjem ali kadar v njih prevladujejo lastni skupni sistemi ogrevanja ali hlajenja, lahko države članice za zagotovitev preglednosti in točnosti obračunavanja individualne porabe uvedejo pregledna pravila o delitvi stroškov porabe toplote ali tople vode v takšnih stavbah. Takšna pravila po potrebi vključujejo smernice o načinu delitve stroškov toplote in/ali tople vode, ki se uporablja za:

- (a) toplo vodo za potrebe gospodinjstva;
- (b) toploto, ki se oddaja iz napeljave v stavbi in za ogrevanje skupnih prostorov (kadar so stopnišča in hodniki opremljeni z radiatorji);
- (c) za ogrevanje stanovanj.“

18 Člen 10(1), prvi pododstavek, navedene direktive določa:

„Če končni odjemalci nimajo inteligentnih števecov iz direktiv 2009/72/ES [Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 2003/54/ES (UL 2009, L 211, str. 55)] in 2009/73/ES [Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom in o razveljavitvi Direktive 2003/55/ES (UL 2009, L 211, str. 94)], države članice do 31. decembra 2014 zagotovijo, da so informacije o obračunu za vse sektorje, zajete v tej direktivi, vključno z distributerji energije, operaterji distribucijskih sistemov in podjetji za maloprodajo energije, točne in da temeljijo na dejanski porabi v skladu s točko 1.1 Priloge VII, če je to tehnično izvedljivo in ekonomsko upravičeno.“

19 Člen 27(1), prvi pododstavek, Direktive 2012/27 določa:

„Direktiva [2006/32] se razveljavi s 5. junijem 2014, razen člena 4(1) do (4) navedene direktive ter prilog I, III in IV navedene direktive, brez poseganja v obveznosti držav članic v zvezi z roki za prenos navedene direktive v nacionalno zakonodajo. Člen 4(1) do (4) ter priloge I, III in IV k Direktivi [2006/32] se razveljavijo s 1. januarjem 2017.“

20 Člen 28(1), prvi pododstavek, Direktive 2012/27 določa:

„Države članice uveljavijo zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s to direktivo, do 5. junija 2014.“

21 Priloga VII k tej direktivi, naslovljena „Minimalne zahteve za obračunavanje in informacije o obračunu na podlagi dejanske porabe“, v točki 1.1 določa:

„Da bi lahko končni odjemalci uravnavali svojo porabo energije, bi se obračunavanje na podlagi dejanske porabe moralo izvesti vsaj enkrat na leto, informacije o obračunu pa bi morale biti dane na voljo najmanj štirikrat letno na zahtevo ali če so potrošniki izbrali možnost elektronskega prejemanja obračuna, sicer pa dvakrat na leto. Iz te zahteve je mogoče izvzeti plin, ki se uporablja samo za kuhanje.“

Bolgarsko pravo

Energetski zakon

22 Zakon za energetika (energetski zakon) z dne 9. decembra 2003 (DV št. 107 z dne 9. decembra 2003) v različici, ki se uporablja v sporih o glavni stvari (v nadaljevanju: energetski zakon), vsebuje naslednje določbe:

„133. (2) Priključitev naprav odjemalcev v zgradbi v etažni lastnini se izvede ob pisnem soglasju lastnikov, ki predstavljajo vsaj dve tretjini lastništva zgradbe v etažni lastnini.

[...]

139. (1) Razdelitev porabe toplotne energije v zgradbi v etažni lastnini se izvede na podlagi sistema razdelitve porabe.

[...]

140. (1) Razdelitev porabe toplotne energije med odjemalce v zgradbi v etažni lastnini se izvede z:

[...]

2. napravami za razdelitev porabe toplotne energije, in sicer z individualnimi delilniki stroškov ogrevanja, ki ustrezajo veljavnim standardom v državi, ali z individualnimi števci porabe toplote;

[...]

(3) Notranje napeljave za ogrevanje in toplo vodo v zgradbi so skupni deli zgradbe v etažni lastnini.

[...]

142. (1) Toplotna energija, namenjena ogrevanju zgradbe v etažni lastnini je razlika med skupno količino toplotne energije, namenjeno distribuciji v zgradbi v etažni lastnini, in količino toplotne energije za toplo vodo, določeno v skladu s členom 141(1).

(2) Toplotna energija, namenjena ogrevanju zgradbe v etažni lastnini, je razdeljena na toploto, ki jo oddaja notranja napeljava, toplotno energijo, namenjeno ogrevanju skupnih delov, in toplotno energijo, namenjeno ogrevanju posameznih nepremičnin.

[...]

149a (1) Odjemalci toplotne energije v zgradbi v etažni lastnini lahko kupijo toplotno energijo od izbranega dobavitelja ob pisnem soglasju etažnih lastnikov, ki predstavljajo vsaj dve tretjini lastništva zgradbe v etažni lastnini.

[...]

153. (1) Vsi lastniki in imetniki stvarne pravice do uporabe nepremičnine v zgradbi v etažni lastnini, ki so priključeni na razdelilno postajo naročnika ali njen samostojni del, so odjemalci toplotne energije in morajo namestiti naprave za razdelitev porabe toplotne energije iz člena 140(1), točka 2, na ogrevala, ki so v njihovi nepremičnini, ter plačati stroške v zvezi s porabo toplotne energije pod pogoji in na način, ki so določeni v zadevni uredbi iz člena 36(3).

(2) Če lastniki, ki predstavljajo vsaj dve tretjini lastništva zgradbe v etažni lastnini in ki so priključeni na razdelilno postajo naročnika ali njen samostojni del, ne želijo biti odjemalci toplotne energije, namenjene ogrevanju ali topli vodi, morajo o tem pisno obvestiti podjetje za prenos toplotne energije in zahtevati, da se prekine oskrba te razdelilne postaje naročnika ali njenega samostojnega dela s toplotno energijo, namenjeno ogrevanju ali topli vodi.

[...]

(5) Kadar je določen sistem razdelitve porabe toplotne energije, odjemalci v zgradbi v etažni lastnini nimajo pravice prekiniti oskrbe ogreval v njihovi nepremičnini s toplotno energijo tako, da jih fizično odklopijo od notranje napeljave v zgradbi.

(6) Odjemalci, ki prebivajo v zgradbi v etažni lastnini in prekinejo oskrbo ogreval v njihovi nepremičnini s toplotno energijo, ostanejo odjemalci toplotne energije glede toplote, ki jo oddajajo notranja napeljava in ogrevala v skupnih delih zgradbe.“

Zakon o varstvu potrošnikov

²³ Člen 62 zakon za zashtita na potrebitelite (zakon o varstvu potrošnikov, DV št. 99 z dne 9. decembra 2005), s katerim je bil v bolgarski pravni red prenesen člen 27 Direktive 2011/83, določa:

„1. Nenaročena dobava blaga, vode, plina, električne energije, daljinskega ogrevanja ali digitalne vsebine ali nenaročene izvedbe storitev potrošniku za plačilo je prepovedana.

2. V primeru nenaročene dobave blaga, vode, plina, električne energije, daljinskega ogrevanja ali digitalne vsebine ali nenaročene izvedbe storitev potrošnik ni zavezan vrniti blaga in ni zavezan plačati nadomestila za blago ali storitve osebi, ki je dobavila to blago ali izvedla to storitev.

3. To, da se potrošnik na nenaročeno dobavo blaga ali nenaročeno izvedbo storitev iz odstavka 1 ne odzove, ne pomeni, da je vanjo privolil.“

Zakon o lastnini

24 Člen 38(1) zakon za sobstvenostta (zakon o lastnini, DV št. 92 z dne 16. novembra 1951) določa:

„V stavbah, katerih etaže ali deli etaž imajo različne lastnike, zemljišče, na katerem je stavba zgrajena, dvorišče, temelji, zunanje stene, notranje predelne stene med različnimi deli, notranje nosilne stene, stebri, nosilci, plošče, stropniki, stopnišča, stopniščni podesti, strehe, stene med podstrešji in kletnimi prostori različnih lastnikov, dimniki, zunanja vhodna vrata stavbe in vrata do skupnih podstrešij in kletnih prostorov, glavne linije vseh vrst napeljav in njihove centralizirane naprave, dvigala, žlebovi, stanovanje vratarja in vsi drugi deli, ki so glede na naravo ali namen za skupno uporabo, pripadajo vsem lastnikom.“

Uredba o daljinskem ogrevanju

25 Člen 70(1) naredba za toplosnabdyavaneto št. 16–334 (uredba št. 16-334 o daljinskem ogrevanju) z dne 6. aprila 2007 določa:

„Količina toplotne energije, izmerjena s števcem porabe toplote v zgradbi v etažni lastnini, vključno za nepremičnine odjemalcev, ki nimajo naprav za razdelitev porabe toplotne energije, ali za tiste, katerih ogrevala so bila odstranjena, se razdeli v skladu s pravili iz Priloge.“

26 Točka 6.1 priloge k tej uredbi določa, da „[k]oličina toplotne energije, porabljene za ogrevanje, vključuje količino toplote, ki jo oddajajo notranja napeljava, ogrevala v skupnih delih in ogrevala v posameznih nepremičninah“.

27 Poleg tega je v točki 6.1.3 te priloge navedeno, da se „[k]oličina toplotne energije Q_i , izražena v kWh, ki jo oddaja notranja napeljava, razdeli sorazmerno glede na ogrevano prostornino nepremičnin v skladu z gradbenim načrtom“.

Spora o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

Zadeva C-708/17

28 N. S. Dimitrova je lastnica stanovanja v zgradbi v etažni lastnini, ki je priključena na daljinsko ogrevanje.

29 Družba EVN v skladu s pogodbo, sklenjeno na podlagi člena 153(1) energetskega zakona, navedeno zgradbo oskrbuje s toplotno energijo, ki se uporablja za ogrevanje, oskrbo s toplo vodo in za toploto, ki jo oddaja notranja napeljava.

30 V okviru te pogodbe je družba, ki opravlja razdelitev porabe toplotne energije, stanovanju N. S. Dimitrove pripisala porabo v vrednosti 266,25 bolgarskega leva (BGN) (približno 136 EUR) za obdobje od 1. novembra 2012 do 30. aprila 2015.

31 Ker N. S. Dimitrova tega zneska ni plačala, ji je Rayonen sad Asenovgrad (okrožno sodišče v Asenovgradu, Bolgarija) na predlog družbe EVN izdalo plačilni nalog.

32 N. S. Dimitrova je izpodbijala plačilni nalog in trdila, da med njo in družbo EVN ni nobenega obligacijskega razmerja, da ni dokaza o dejanski količini porabljene toplotne energije in da poraba na obračunih, ki jih je predložila družba EVN, ne prikazuje njene dejanske porabe energije, kar je v nasprotju s členom 13(2) Direktive 2006/32.

- 33 Predložitveno sodišče pojasnjuje, da se predmet spora o glavni stvari v tej zadevi nanaša na neplačilo zneskov v zvezi s porabo energije, ki jo oddaja notranja napeljava zgradbe, in sicer sklop vodov in napeljav za distribucijo in oskrbo s toplotno energijo znotraj stavbe, vključno z dviznimi cevmi za ogrevanje, ki prečkajo vsako stanovanje.
- 34 V zvezi s tem predložitveno sodišče dvomi o zakonitosti obračuna porabe energije, ki jo v vsakem stanovanju oddaja notranja napeljava zgradbe v etažni lastnini, če je ta obračun, kot v obravnavanem primeru, določen sorazmerno z ogrevano prostornino nepremičnine v skladu z gradbenim načrtom zgradbe, brez upoštevanja dejanske oddane količine toplote v tej nepremičnini. Prav tako navaja, da N. S. Dimitrova ne uporablja toplotne energije niti za ogrevanje svojega stanovanja niti za oskrbo s toplo sanitarno vodo.
- 35 Poleg tega se predložitveno sodišče sprašuje, ali ima potrošnik na podlagi člena 27 Direktive 2011/83 pravico, da ne plača stroškov, povezanih z dobavljeno toplotno energijo, ki je ni naročil. Opozarja, da je Varhoven kasatsionen sad (vrhovno kasacijsko sodišče, Bolgarija) v razlagalni odločbi z dne 25. maja 2017, katere obseg je zavezujoč za nižja sodišča, razsodilo, da energetske zakon, zlasti njegov člen 153(6), ni v nasprotju s členom 62 zakona o varstvu potrošnikov, saj ni naloga vsakega posameznega lastnika, ampak večine etažnih lastnikov, da naroči dobavo ogrevanja v zgradbah, za katere velja ureditev o etažni lastnini, in, na splošno, da odloči, ali in kako je treba skupne dele uporabljati, tako da je treba šteti, da je celotna skupnost etažnih lastnikov tista, ki jo je treba šteti za potrošnico te storitve.
- 36 V teh okoliščinah je Rayonen sad Asenovgrad (okrožno sodišče v Asenovgradu) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:
- „1. Ali člen 13(2) Direktive [2006/32] nasprotuje možnosti, da podjetje za daljinsko ogrevanje zahteva plačilo za porabljeno toploto, ki jo oddaja napeljava, oskrbovana z daljinsko toploto, v zgradbi v etažni lastnini, sorazmerno glede na ogrevano prostornino lastniških stanovanj v skladu s projektom za izvedbo, ne da bi upoštevalo dejansko oddano količino toplote v posameznem lastniškem stanovanju?
2. Ali je nacionalna ureditev, ki potrošnike, ki so lastniki stanovanj v zgradbah, za katere veljajo predpisi o etažni lastnini, zavezuje k plačilu za nenaročeno, vendar dobavljeno toploto, ki jo oddaja napeljava v zgradbi, oskrbovana z daljinsko toploto, če so prenehali uporabljati toploto, tako da so odstranili ogrevalne naprave v stanovanjih ali pa so uslužbenci podjetja za daljinsko ogrevanje na željo prvonavedenih izničili tehnično zmožnost ogreval, da oddajajo toploto, združljiva s členom 27 Direktive [2011/83]?
3. Ali taka nacionalna ureditev vzpostavlja nepošteno poslovno prakso v smislu Direktive [2005/29]?“

Zadeva C-725/17

- 37 M. S. Dimitrov je od 2. decembra 2003 lastnik stanovanja v stavbi, opremljeni z notranjo napeljavo za ogrevanje in toplo vodo, ki prečka vsako stanovanje v zgradbi v etažni lastnini, začne pa se v razdelilni postaji naročnika, opremljeni s skupnim toplotnim števcem.
- 38 Toplotni tok, ki napaja zadevno napeljavo, dobavlja družba Toplofikatzia Sofija na podlagi pogodbe, sklenjene med zadnjenavedeno in skupnostjo lastnikov stavbe, v kateri je stanovanje M. S. Dimitrova. Ta pogodba je bila sklenjena 4. decembra 2004 prek družbe posrednice „Termokomplekt“ OOD, ki je prav tako odgovorna za individualno obračunavanje porabe toplote.

- 39 Ker M. S. Dimitrov za obdobje od 1. maja 2014 do 30. aprila 2016 ni plačal oskrbe z ogrevanjem in toplo vodo, ki ju dobavlja družba Toplofikatzia Sofia, je zadnjenavedena pri Sofijski rayonen sad (okrožno sodišče v Sofiji, Bolgarija) vložila tožbo za plačilo dolgovanih zneskov.
- 40 Po mnenju predložitvenega sodišča se spor o glavni stvari nanaša na vprašanja, ali v obravnavanem primeru nastane pogodbeno razmerje, ali je treba plačati stroške, povezane z razdelitvijo porabe in izgub v skupnih delih stavbe, kadar se elementi kompleksne storitve, kot je oskrba z ogrevanjem in toplo vodo, uporabljajo ali ne, in nazadnje, ali je treba lastnika stanovanja v stavbi, kot je ta iz postopka v glavni stvari, šteti za potrošnika.
- 41 V zvezi s tem to sodišče navaja, da je Konstitutsionen sad (ustavno sodišče, Bolgarija) s sodbo z dne 22. aprila 2010 ugotovilo, da so na podlagi člena 153(1) energetskega zakona vsi lastniki in imetniki stvarne pravice do uporabe stanovanja v zgradbi v etažni lastnini, ki so priključeni na razdelilno postajo naročnika ali njen samostojni del, odjemalci toplotne energije in morajo na ogrevala, ki so v njihovi nepremičnini, namestiti naprave za razdelitev porabe toplotne energije ter plačati stroške v zvezi s porabo toplotne energije pod pogoji in na način, ki so določeni z uredbo iz te določbe.
- 42 Vendar predložitveno sodišče poudarja, da se pogodbeni stranki ne moreta dogovoriti o pogodbenih klavzulah, če je družba Toplofikatzia Sofia enostransko opredelila te klavzule v splošnih pogojih poslovanja in če je Komisija za energiyino i vodno regulirane (komisija za regulacijo energije in vode, Bolgarija) določila ceno po upravni poti. Tako naj bi bilo zadevno pravno razmerje bolj podobno davčni obveznosti kot pogodbi, pri čemer se upošteva tudi dejstvo, da je družba Toplofikatzia Sofia subjekt, ki ima monopol in je last občine Sofija (Bolgarija).
- 43 Dodaja, da v stavbah, za katere velja ureditev o etažni lastnini, predpisi dopuščajo prekinitev dovoda tople vode in zapečatenje radiatorjev v določenem stanovanju, vendar da ni mogoče prenehati zadnjega dela storitev, ki jih opravlja družba Toplofikatzia Sofia, in sicer razdelitev porabe toplotne energije.
- 44 Glede na te elemente je Sofijski rayonen sad (okrožno sodišče v Sofiji) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:
- „1. S področja uporabe [Direktive 2011/83] so izvzeta pravila tradicionalnega pogodbenega prava, ki se nanašajo na sklenitev pogodb, vendar ali je izvzeto tudi urejanje te izjemno netipične zakonsko določene strukture za nastanek pogodbenih razmerij?
 2. Če z Direktivo [2011/83] v tem primeru ni izključeno urejanje z njenimi pravili, ali gre za pogodbo v smislu člena 5 Direktive ali za kaj drugega? Ne glede na to, ali gre za pogodbo ali ne: ali se Direktiva v obravnavanem primeru uporablja?
 3. Ali Direktiva to vrsto dejanskih pogodb zajema ne glede na to, kdaj so nastale, ali pa se uporablja le za na novo pridobljena ali celo samo za na novo zgrajena stanovanja (torej napeljave uporabnikov, ki naročijo priključitev na sistem daljinskega ogrevanja)?
 4. Če se Direktiva [2011/83] uporablja, ali nacionalna ureditev krši člen 5(1)(f) v povezavi z odstavkom 2, ki določata pravico oziroma osnovno možnost za odpoved pravnega razmerja?
 5. Če je treba skleniti pogodbo, ali obstaja za to predpisan obrazec in kakšen mora biti z vsebinskega vidika obseg informacije, ki jih je treba zagotoviti potrošniku (mišljen je posamezni lastnik stanovanja in ne skupnost lastnikov)? Ali neobstoj pravočasnih in dostopnih informacij vpliva na nastanek pravnega razmerja?
 6. Ali je za to, da potrošnik postane stranka v takem pravnem razmerju, potrebna izrecna zahteva, torej formalno izražena volja potrošnika?

7. Če je bila pogodba sklenjena, bodisi formalno ali ne, ali je ogrevanje skupnih delov zgradbe (zlasti stopnišča) del predmeta pogodbe in ali je potrošnik glede tega dela zgradbe storitev naročil, če v zvezi s tem ne obstaja njegova izrecna zahteva in celo ne od celotne skupnosti lastnikov stanovanj (na primer če so bila ogrevala odstranjena, kar je treba predpostaviti v večini primerov – strokovnjaki namreč ne omenjajo ogrevalnih naprav v skupnih delih zgradbe)?
8. Ali je za status lastnika kot potrošnika, ki je naročil ogrevanje skupnih delov zgradbe, upoštevno (oziroma ali vpliva) dejstvo, da je prekinil oskrbo svojega lastniškega stanovanja s toploto?“
- 45 S sklepom predsednika Sodišča z dne 8. februarja 2018 sta bili zadevi C-708/17 in C-725/17 združeni za pisni in ustni del postopka ter izdajo sodbe.

Uvodne ugotovitve

- 46 Opozoriti je treba, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča v postopku sodelovanja med nacionalnimi sodišči in Sodiščem, uvedenem s členom 267 PDEU, naloga Sodišča dati nacionalnemu sodišču koristen odgovor, ki mu omogoča rešitev spora, o katerem odloča. S tega vidika mora Sodišče po potrebi preoblikovati vprašanja, ki so mu bila predložena. To, da je nacionalno sodišče vprašanje za predhodno odločanje formalno oblikovalo tako, da se je sklicevalo na nekatere določbe prava Unije, ne preprečuje, da Sodišče nacionalnemu sodišču ne bi predložilo vseh elementov razlage, ki bi lahko bili koristni pri sojenju o zadevi, o kateri to odloča, ne glede na to, ali jih je nacionalno sodišče v vprašanjih navedlo. Glede tega mora Sodišče iz vseh elementov, ki jih je predložilo nacionalno sodišče, zlasti iz obrazložitve predložitvene odločbe, zbrati elemente prava Unije, ki jih je treba razložiti, upoštevajoč predmet spora (sodba z dne 12. februarja 2019, TC, C-492/18 PPU, EU:C:2019:108, točka 37 in navedena sodna praksa).
- 47 Prvič, v okviru zadeve C-725/17 se vprašanja, ki jih je postavilo Sofijski rayonen sad (okrožno sodišče v Sofiji), delno nanašajo na načine nastanka pogodbe o dobavi toplotne energije od dobavitelja daljinskega ogrevanja in, natančneje, na neobstoj soglasja lastnika stanovanja v zgradbi v etažni lastnini ob sklenitvi pogodbe o dobavi energije.
- 48 Direktiva 2011/83 v skladu s svojim členom 3(5) ne vpliva na nacionalno splošno pogodbeno pravo, kot so pravila o veljavnosti, obličnosti ali učinku pogodbe, če splošni vidiki pogodbenega prava niso urejeni s to direktivo. V uvodni izjavi 14 navedene direktive je v zvezi s tem pojasnjeno, da zato ta direktiva ne bi smela posegati v nacionalno pravo, ki ureja, na primer, sklenitev ali veljavnost pogodbe, zlasti v primeru neobstoja soglasja.
- 49 Poleg tega je iz elementov, ki sta jih predložili predložitveni sodišči, razvidno, da se spora o glavni stvari nanašata zlasti na dejstvo, da N. S. Dimitrova in M. S. Dimitrov s sklicevanjem na člen 27 Direktive 2011/83 izpodbijata obračune, ki jima jih je poslal dobavitelj toplotne energije, ker nista individualno naročila dobave te toplotne energije in ker je ne uporabljata.
- 50 Glede na te elemente predložitveni sodišči z drugim in tretjim vprašanjem v zadevi C-708/17 ter z vprašanji v zadevi C-725/17 v bistvu sprašujeta, ali je treba člen 27 Direktive 2011/83 v povezavi s členom 5(1) in (5) Direktive 2005/29 razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa, da morajo lastniki stanovanja v zgradbi v etažni lastnini, ki je priključena na omrežje za daljinsko ogrevanje, prispevati k stroškom porabe toplotne energije skupnih delov in notranje napeljave zgradbe, čeprav niso individualno naročili dobave ogrevanja in čeprav ga v svojem stanovanju ne uporabljajo.

- 51 Drugič, Rayonen sad Asenovgrad (okrožno sodišče v Asenovgradu) za rešitev spora, o katerem odloča v okviru zadeve C-708/17, s prvim vprašanjem za predhodno odločanje Sodišče prosi za razlago določb Direktive 2006/32, natančneje njenega člena 13(2), ki med drugim določa, da morajo države članice zagotoviti, da obračuni, ki so naslovljeni na končne odjemalce energije, temeljijo na dejanski porabi.
- 52 V skladu s členom 27(1) Direktive 2012/27, ki je nadomestila Direktivo 2006/32, je bila zadnjenavedena razveljavljena z učinkom od 5. junija 2014. Prav tako morajo na podlagi člena 28(1) Direktive 2012/27 države članice uveljaviti zakone in druge predpise, potrebne za usklajitev s to direktivo, do 5. junija 2014. Ta direktiva poleg tega ne vsebuje nobene posebne določbe glede časovne veljavnosti določb Direktive 2006/32, ki jih je nadomestila.
- 53 Dejansko stanje spora o glavni stvari v okviru zadeve C-708/17 se navezuje na obdobje od 1. novembra 2012 do 30. aprila 2015, zato je treba – kot je generalni pravobranilec navedel v točki 67 sklepnih predlogov – da bi se predložitvenemu sodišču dal koristen odgovor, preučiti prvo vprašanje v zadevi C-708/17 glede na določbe direktiv 2006/32 in 2012/27.
- 54 Rayonen sad Asenovgrad (okrožno sodišče v Asenovgradu) s prvim vprašanjem torej v bistvu sprašuje, ali je treba člen 13(2) Direktive 2006/32 in člen 10(1) Direktive 2012/27 razlagati tako, da nasprotujeta nacionalni ureditvi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, ki določa, da se v zgradbi v etažni lastnini obračuni v zvezi s porabo toplotne energije notranje napeljave določijo za vsakega lastnika v zgradbi sorazmerno z ogrevano prostornino vsakega stanovanja.

Vprašanja za predhodno odločanje

Drugo in tretje vprašanje v zadevi C-708/17 in vprašanja v zadevi C-725/17

Uporaba Direktive 2011/83

- 55 Opozoriti je treba, da se v skladu s členom 3(1) Direktive 2011/83 ta uporablja za kakršno koli pogodbo, sklenjeno med trgovcem in potrošnikom, pod pogoji in v obsegu, določenimi v njenih določbah. Na podlagi iste določbe se ta direktiva uporablja tudi za pogodbe za dobavo vode, plina, električne energije ali daljinskega ogrevanja, vključno od javnih ponudnikov, kadar ta dobava poteka na pogodbeni podlagi.
- 56 Poleg tega člen 2(1) Direktive 2011/83 opredeljuje pojem „potrošnik“ kot vsako fizično osebo, ki v pogodbah, zajetih s to direktivo, deluje v okviru zunaj njene trgovske, poslovne, obrtne ali poklicne dejavnosti. Sodišče je v zvezi s tem presodilo, da se ta pojem nanaša na vsakega posameznika, ki ne deluje v okviru poslovne ali poklicne dejavnosti (sodba z dne 4. oktobra 2018, Kamenova, C-105/17, EU:C:2018:808, točka 33 in navedena sodna praksa).
- 57 Pri razlagi te direktive ima pojem „potrošnik“ torej odločilen pomen in njene določbe so zasnovane predvsem z vidika potrošnika kot naslovnika in žrtev nepoštenih poslovnih praks (sodba z dne 3. oktobra 2013, Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs, C-59/12, EU:C:2013:634, točka 36 in navedena sodna praksa).
- 58 V obravnavanem primeru je iz podatkov, ki sta jih predložili predložitveni sodišči, razvidno, da tako v zadevi C-708/17 kot v zadevi C-725/17 obstaja pogodba o dobavi toplotne energije, s katero se oskrbuje zgradba v etažni lastnini, in da so na podlagi te pogodbe lastniki stanovanj te stavbe naslovniki obračunov v zvezi s porabo toplotne energije za notranje napeljave in za skupne dele navedene nepremičnine.

- 59 Iz člena 149a(1) v povezavi s členom 153(1) energetskega zakona namreč izhaja, da so odjemalci dobavitelja energije na podlagi pogodbe, sklenjene z njim, lastniki in imetniki stvarne pravice do uporabe stanovanja v zgradbi v etažni lastnini, ki je priključena na razdelilno postajo naročnika ali na njen samostojni del. Če so ti lastniki ali imetniki fizične osebe, ki ne delujejo v okviru poslovne ali poklicne dejavnosti, pa so potrošniki v smislu člena 2(1) Direktive 2011/83. Iz tega sledi, kot je generalni pravobranilec navedel v točki 52 sklepnih predlogov, da pogodbe iz postopka v glavni stvari, spadajo v kategorijo pogodb o dobavi daljinskega ogrevanja, sklenjenih med trgovci in potrošniki, v smislu člena 3(1) te direktive.
- 60 Glede *ratione temporis* uporabe Direktive 2011/83, ta vsebuje posebno določbo, ki izrecno ureja pogoje za časovno uporabo njenih določb. Tako člen 28(2) te direktive določa, da se te uporabljajo za pogodbe, sklenjene po 13. juniju 2014.
- 61 V obravnavani zadevi v spisih, s katerima razpolaga Sodišče, ni bilo podatkov v zvezi z datumi sklenitve pogodb iz postopka v glavni stvari, zato morajo nacionalna sodišča za odločitev, ali se Direktiva 2011/83 uporablja *ratione temporis*, ugotoviti, ali so bile te sklenjene po tem datumu 13. junija 2014.

Vsebinska presoja

- 62 Predložitveni sodišči se z drugim in tretjim vprašanjem v zadevi C-708/17 in z vprašanji v zadevi C-725/17 v bistvu sprašujeta, ali je treba člen 27 Direktive 2011/83 v povezavi s členom 5(1) in (5) Direktive 2005/29 razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa, da morajo lastniki stanovanja v zgradbi v etažni lastnini, ki je priključena na omrežje za daljinsko ogrevanje, prispevati k stroškom porabe toplotne energije skupnih delov in notranje napeljave zgradbe, čeprav niso individualno naročili dobave ogrevanja in čeprav ga v svojem stanovanju ne uporabljajo.
- 63 Opozoriti je treba, da je v skladu s členom 27 Direktive 2011/83 potrošnik oproščen obveznosti zagotoviti kakršno koli plačilo v primeru nenaročene dobave blaga, vode, plina, električne energije, daljinskega ogrevanja ali digitalne vsebine ali nenaročene izvedbe storitev, prepovedane v skladu s členom 5(5) in točko 29 Priloge I k Direktivi 2005/29, in da to, da se potrošnik v takem primeru na nenaročeno dobavo blaga ali nenaročeno izvedbo storitev ne odzove, ne pomeni, da je vanjo privolil. Kot je razvidno iz uvodne izjave 60 Direktive 2011/83, je namreč ta praksa nepoštena poslovna praksa, ki je z zadnjenavedeno direktivo prepovedana.
- 64 Nenaročeno blago ali storitve so v tej uvodni izjavi opredeljene kot „nenaročena dobava blaga ali opravljanje storitev potrošnikom“. Sodišče je v zvezi s tem navedlo, da „nenaročena dobava“ v smislu točke 29 Priloge I k Direktivi 2005/29, na katero se sklicuje člen 27 Direktive 2011/83, med drugim pomeni ravnanja, pri katerih trgovec od potrošnika zahteva plačilo za izdelek ali storitev, ki sta bila temu potrošniku dobavljena, ne da bi ju ta naročil (sodba z dne 13. septembra 2018, Wind Tre et Vodafone Italia, C-54/17 in C-55/17, EU:C:2018:710, točka 43).
- 65 Kot je generalni pravobranilec navedel v točki 58 sklepnih predlogov, je namen člena 27 Direktive 2011/83 torej trgovcu preprečiti, da bi potrošniku vsilil pogodbeno razmerje, s katerim ni prostovoljno soglašal.
- 66 V obravnavanem primeru člen 133(2) energetskega zakona določa, da se priključitev naprav odjemalcev v zgradbi v etažni lastnini izvede ob pisnem soglasju lastnikov, ki predstavljajo vsaj dve tretjini lastništva zgradbe v etažni lastnini.
- 67 Poleg tega je iz elementov, ki sta jih predložili predložitveni sodišči, razvidno, da člen 153(1) tega zakona določa, da so odjemalci toplotne energije lastniki in imetniki stvarne pravice do uporabe stanovanja v zgradbi v etažni lastnini, ki so priključeni na razdelilno postajo naročnika ali njen samostojni del. Iz tega naslova morajo namestiti naprave za razdelitev porabe toplotne energije na

ogrevala, ki so v njihovi nepremičnini, ter plačati stroške v zvezi s porabo toplotne energije. Poleg tega člen 153(6) navedenega zakona določa, da odjemalci, ki prebivajo v zgradbi v etažni lastnini in prekinejo oskrbo ogreval v svoji nepremičnini s toplotno energijo, ostanejo odjemalci toplotne energije glede toplote, ki jo oddajajo notranja napeljava in ogrevala v skupnih delih stavbe.

- 68 Iz teh določb sledi, da dobava ogrevanja v zgradbi v etažni lastnini izhaja iz naročila, oddanega v imenu vseh solastnikov, v skladu s posebnimi pravili, določenimi z nacionalnim pravom o solastnini.
- 69 V zvezi s tem je Sodišče glede okoliščine, da zadevna etažna lastnika, tako kot v obravnavanem primeru, nista sodelovala pri sprejetju tega sklepa ali sta mu nasprotovala, nedavno odločilo, da v okviru spora, ki se nanaša na obveznost plačila, ki izhaja iz sklepa zbora etažnih lastnikov, posebej ustanovljenega z bolgarskim pravom, vsak etažni lastnik s tem, da postane in ostane etažni lastnik neke stavbe, soglaša, da bo spoštoval vse določbe akta, ki ureja zadevno skupnost etažnih lastnikov, in sklepe, ki jih sprejme zbor etažnih lastnikov te stavbe (glej v tem smislu sodbo z dne 8. maja 2019, Kerr, C-25/18, EU:C:2019:376, točka 29).
- 70 V teh okoliščinah ni mogoče šteti, da oskrba notranje napeljave in posledično skupnih delov zgradbe v etažni lastnini s toplotno energijo, izvedena po sklepu o priključitvi te zgradbe na daljinsko ogrevanje, ki so ga sprejeli etažni lastniki te zgradbe, pomeni nenaročeno dobavo daljinskega ogrevanja v smislu člena 27 Direktive 2011/83.
- 71 Glede na te elemente je treba na drugo in tretje vprašanje v zadevi C-708/17 ter na vprašanja v zadevi C-725/17 odgovoriti, da je treba člen 27 Direktive 2011/83 v povezavi s členom 5(1) in (5) Direktive 2005/29 razlagati tako, da ne nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa, da morajo lastniki stanovanja v zgradbi v etažni lastnini, ki je priključena na omrežje za daljinsko ogrevanje, prispevati k stroškom porabe toplotne energije skupnih delov in notranje napeljave zgradbe, čeprav niso individualno naročili dobave ogrevanja in čeprav ga v svojem stanovanju ne uporabljajo.

Prvo vprašanje v zadevi C-708/17

- 72 Rayonen sad Asenovgrad (okrožno sodišče v Asenovgradu) s prvim vprašanjem v zadevi C-708/17 v bistvu sprašuje, ali je treba člen 13(2) Direktive 2006/32 in člen 10(1) Direktive 2012/27 razlagati tako, da nasprotujeta nacionalni ureditvi, ki določa, da se v zgradbi v etažni lastnini obračuni v zvezi s porabo toplotne energije notranje napeljave za vsakega lastnika stanovanja določijo sorazmerno z ogrevano prostornino njegovega stanovanja.
- 73 Tožena stranka v postopku v glavni stvari v zadevi C-708/17 za ugotovitev, da taka metoda obračunavanja ni združljiva s pravom Unije, opozarja, da ta metoda ne omogoča, da bi se za vsakega prebivalca, ki živi v zgradbi v etažni lastnini, določila dejanska poraba toplotne energije, ki jo oddaja notranja napeljava, ki prečka njegovo stanovanje. Direktivi 2006/32 in 2012/27 pa naj bi dobaviteljem energije nalagali, da končnemu odjemalcu obračunajo le to, kar je dejansko porabil, kar naj bi torej izključevalo obračunavanje, izračunano sorazmerno z ogrevano prostornino vsakega stanovanja.
- 74 Vendar niti iz člena 13(2) Direktive 2006/32 in člena 10(1) Direktive 2012/27 niti iz splošne sistematike in cilja ureditve, v katero so te določbe umeščene, ne izhaja, da bi te nalagale tako obveznost.
- 75 Opozoriti je namreč treba, da je cilj direktiv 2006/32 in 2012/27, kot je opozorjeno v členih 1 teh direktiv, spodbujati boljšo energetske učinkovitost. V zvezi s tem, in kot je razvidno iz uvodnih izjav 1 in 20 Direktive 2006/32 ter uvodne izjave 8 Direktive 2012/27, se k doseganju tega cilja poziva celotna energetska veriga, od proizvajalca energije do končnega odjemalca, ki jo porabi.

- 76 V zvezi s tem je v uvodni izjavi 29 Direktive 2006/32 pojasnjeno, da bi bilo treba končnim porabnikom, da bi lahko sprejemali bolj informirane odločitve v zvezi z njihovo porabo energije, zagotoviti primerno količino informacij o tem in druge ustrezne informacije, kakršne so informacije o dostopnih ukrepih za izboljšanje energetske učinkovitosti, o primerjalnih diagramih porabe končnih porabnikov ali nepristranskih tehničnih specifikacijah za opremo, ki rabi energijo, ki lahko vključuje opremo „Faktor štiri“, ali podobno opremo.
- 77 Zato člen 13(2) te direktive določa, da države članice zagotovijo, da obračunavanje, ki ga opravijo distributerji energije, sistemski operaterji distribucijskega omrežja in podjetja za maloprodajo energije, po potrebi, temelji na dejanski porabe energije.
- 78 Kot je generalni pravobranilec v bistvu navedel v točki 74 sklepnih predlogov, pa je v tej določbi z uporabo izraza „po potrebi“ poudarjeno, da ga je treba nujno razlagati v povezavi s členom 13(1) navedene direktive.
- 79 V zadnjenavedeni določbi pa je določeno, da države članice „v mejah tehnične izvedljivosti, finančne sprejemljivosti in sorazmerno z morebitnimi prihranki energije“ zagotovijo, da imajo končni odjemalci, med drugim električne energije in daljinskega ogrevanja, na voljo individualne števec, ki natančno prikazujejo njihovo dejansko porabo.
- 80 Iz pripravljanih dokumentov za Direktivo 2006/32, zlasti iz poročila Parlamenta z dne 2. maja 2005 o predlogu Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o učinkoviti končni rabi energije in energetskih storitvah (A6-0130/2005), je razvidno, da je želel zakonodajalec Unije pri namestitvi individualnih števcov, ki omogočajo merjenje resnične in dejanske porabe končnega odjemalca, upoštevati izvedljivost take namestitve v stavbah, ki so včasih prestare, pri čemer je menil, da ne bi bilo vedno realistično, primerno ali sorazmerno opraviti to namestitev glede na pretirane izdatke, ki bi jih lahko povzročila.
- 81 Zato lahko obračuni, ker namestitev individualnih števcov ni vedno izvedljiva, temeljijo na dejanski porabi energije le takrat, kadar je to tehnično izvedljivo, kar potrjuje tudi uporaba izraza „po potrebi“ v členu 13(2) Direktive 2006/32.
- 82 Pripravljani dokumenti za Direktivo 2012/27, zlasti poročilo Parlamenta z dne 30. julija 2012 o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o energetski učinkovitosti ter razveljavitvi direktiv 2004/8/ES in 2006/32/ES (A7-0265/2012), kažejo, da je zakonodajalec Unije iste pomisleke upošteval pri prenovitvi Direktive 2006/32 in znova v členu 9(1), členu 9(3), drugi in tretji pododstavek, ter členu 10(1) Direktive 2012/27.
- 83 Tako člen 9(1) te direktive določa, da države članice v mejah tehnične izvedljivosti, finančne sprejemljivosti in sorazmerno z morebitnimi prihranki energije zagotovijo, da imajo končni odjemalci električne energije na voljo individualne števec, ki natančno prikazujejo dejansko količino porabljenе energije. V zvezi z obračunom člen 10(1) navedene direktive določa, da če končni odjemalci nimajo inteligentnih števcov iz direktiv 2009/72 in 2009/73, države članice do 31. decembra 2014 zagotovijo, da so informacije o obračunu točne in da temeljijo na dejanski porabi v skladu s točko 1.1 Priloge VII, če je to tehnično izvedljivo in ekonomsko upravičeno.
- 84 Dodati je treba, da je zakonodajalec Unije v Direktivi 2012/27 upošteval posebnost zgradb v etažni lastnini, ki se oskrbujejo iz omrežja za daljinsko ogrevanje. Čeprav člen 9(3), drugi pododstavek, te direktive določa, da so morale države članice zagotoviti, da se v takšne zgradbe namestijo individualni števcji najpozneje do 31. decembra 2016, ista določba namreč pojasnjuje, da če uporaba individualnih števcov ni stroškovno učinkovita ali tehnično izvedljiva, se uporabijo individualni delilniki stroškov ogrevanja za merjenje porabe toplote na posameznem radiatorju, razen če država članica ne dokaže, da namestitev tovrstnih delilnikov ne bi bila stroškovno učinkovita. V teh primerih se lahko razmisli o alternativnih stroškovno učinkovitih načinih merjenja porabe toplote.

- 85 Glede na elemente, s katerimi se je seznanilo Sodišče, pa se zdi težko predstavljivo, da bi se lahko v takih zgradbah v etažni lastnini, kot so te iz postopka v glavni stvari, obračuni, ki se nanašajo na ogrevanje, popolnoma individualizirali, zlasti za notranjo napeljavo in skupne dele.
- 86 Natančneje, v zvezi z notranjo napeljavo iz teh elementov izhaja, kot trdi družba EVN, da se lahko izkaže za težavno ali celo nemogoče natančno določiti količino toplote, ki jo ta napeljava oddaja v vsakem stanovanju. Ta količina namreč ne zajema samo toplote, ki jo znotraj zadevnega stanovanja oddajo sestavni deli notranje napeljave, kot so vodovodi in cevi, ki prečkajo to stanovanje, temveč tudi izmenjavo toplote med prostori, ki se ogrevajo, in prostori, ki se ne ogrevajo. Kot je generalni pravobranilec navedel v točki 85 sklepnih predlogov, stanovanja v zgradbi v etažni lastnini niso medsebojno neodvisna na toplotni ravni, saj toplota prehaja med ogrevanimi enotami in tistimi, ki so manj ali sploh niso ogrevane.
- 87 S tehničnega vidika je zato očitno težko za vsakega prebivalca zadevne zgradbe v etažni lastnini individualno določiti natančno porabo toplotne energije, ki jo oddaja notranja napeljava.
- 88 V zvezi z metodo izračuna za namen obračunavanja v zvezi s porabo toplotne energije v zgradbah v etažni lastnini je treba poudariti, da imajo države članice široko polje proste presoje. Tako iz uvodne izjave 12 in člena 1 Direktive 2006/32 kot iz uvodne izjave 20 in člena 1 Direktive 2012/27 namreč izhaja, da je cilj teh dveh direktiv državam članicam zagotoviti skupni okvir, ki jim omogoča, da sprejmejo ustrezne ukrepe za zmanjšanje porabe energije, hkrati pa jim prepusti izbiro načinov udejanjenja (glej v tem smislu sodbo z dne 7. avgusta 2018, *Saras Energía*, C-561/16, EU:C:2018:633, točka 24 in navedena sodna praksa).
- 89 Tako člen 9(3), tretji pododstavek, Direktive 2012/27 določa, da lahko države članice uvedejo pregledna pravila o delitvi stroškov porabe toplote ali tople vode, zlasti za razlikovanje med stroški, ki izhajajo iz porabe tople vode za potrebe gospodinjstva, stroški, ki izhajajo iz porabe toplote, ki se oddaja iz napeljave v stavbi ali uporablja za ogrevanje skupnih prostorov, ter stroški, ki izhajajo iz porabe za ogrevanje stanovanj.
- 90 V obravnavanem primeru se tako zdi, da nacionalna ureditev iz postopka v glavni stvari ustreza smernicam iz te določbe, saj določa, da se stroški, povezani s porabo toplote, razdelijo med stroške toplote, ki jo oddaja notranja napeljava, stroške, povezane s toplotno energijo, namenjeno ogrevanju skupnih delov, in stroške, ki se nanašajo na toplotno energijo, namenjeno ogrevanju posameznih stanovanj.
- 91 Tako je treba ob upoštevanju širokega polja proste presoje, ki je priznано državam članicam, ugotoviti, da Direktiva 2006/32 in Direktiva 2012/27 ne nasprotujeta temu, da se metoda za izračun toplote, ki jo oddaja notranja napeljava, opre na sorazmernost z ogrevano prostornino vsakega stanovanja.
- 92 Glede na zgoraj navedeno je treba na prvo vprašanje v zadevi C-708/17 odgovoriti, da je treba člen 13(2) Direktive 2006/32 in člen 10(1) Direktive 2012/27 razlagati tako, da ne nasprotujeta nacionalni ureditvi, ki določa, da se v zgradbi v etažni lastnini obračuni v zvezi s porabo toplotne energije notranje napeljave za vsakega lastnika stanovanja v zgradbi določijo sorazmerno z ogrevano prostornino njegovega stanovanja.

Stroški

- 93 Ker je ta postopek za stranke v postopkih v glavni stvari ena od stopenj v postopkih pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

- 1. Člen 27 Direktive 2011/83/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 o pravicah potrošnikov, spremembi Direktive Sveta 93/13/EGS in Direktive 1999/44/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive Sveta 85/577/EGS in Direktive 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta v povezavi s členom 5(1) in (5) Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2005/29/ES z dne 11. maja 2005 o nepoštenih poslovnih praksah podjetij v razmerju do potrošnikov na notranjem trgu ter o spremembi Direktive Sveta 84/450/EGS, direktiv Evropskega parlamenta in Sveta 97/7/ES, 98/27/ES in 2002/65/ES ter Uredbe (ES) št. 2006/2004 Evropskega parlamenta in Sveta (Direktiva o nepoštenih poslovnih praksah) je treba razlagati tako, da ne nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa, da morajo lastniki stanovanja v zgradbi v etažni lastnini, ki je priključena na omrežje za daljinsko ogrevanje, prispevati k stroškom porabe toplotne energije skupnih delov in notranje napeljave zgradbe, čeprav niso individualno naročili dobave ogrevanja in čeprav ga v svojem stanovanju ne uporabljajo.**
- 2. Člen 13(2) Direktive 2006/32/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2006 o učinkovitosti rabe končne energije in o energetskih storitvah ter o razveljavitvi Direktive Sveta 93/76/EGS in člen 10(1) Direktive 2012/27/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o energetski učinkovitosti, spremembi direktiv 2009/125/ES in 2010/30/EU ter razveljavitvi direktiv 2004/8/ES in 2006/32/ES je treba razlagati tako, da ne nasprotujeta nacionalni ureditvi, ki določa, da se v zgradbi v etažni lastnini obračuni v zvezi s porabo toplotne energije notranje napeljave za vsakega lastnika stanovanja v zgradbi določijo sorazmerno z ogrevano prostornino njegovega stanovanja.**

Podpisi